

Generalna skupština

Distr.: General
15 February 2016
Serbian
Original: English

Savet za ljudska prava

Trideset prva sednica

Tačke dnevnog reda 2 i 10

Godišnji izveštaj Visokog komesara za ljudska prava Ujedinjenih nacija i izveštaji Kancelarije Visokog komesara i Generalnog sekretara

Tehnička podrška i izgradnja kapaciteta

Istraga Kancelarije Visokog komesara za ljudska prava Ujedinjenih nacija o Libiji

Izveštaj Kancelarije visokog komesara za ljudska prava Ujedinjenih nacija*

Pregled

Ovaj izveštaj, podnet u skladu sa rezolucijom 28/30 Saveta ljudskih prava, pripremljen je na osnovu istrage Kancelarije visokog komesara za ljudska prava Ujedinjenih nacija (OHCHR). Opisuje široko rasprostranjena kršenja međunarodnog prava ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava, i povrede ljudskih prava, počinjena od strane svih učesnika tokom oružanih sukoba u Libiji 2014. i 2015. godine. U izveštaj se takođe opisuje situacija branilaca ljudskih prava, novinara, migranata, pripadnika Tawerghan zajednice i dece, kao i pravosuđa u Libiji u ovom kontekstu. Izveštaj takođe daje procenu pravosudnog sektora i opisuje inicijative koje se tiču odgovornosti.

U izveštaju OHCHR takođe pruža najnovije informacije o tehničkoj podršci i podršci u izgradnji kapaciteta davanoj u svrhu pružanja podrške ključnim institucijama i organizacijama civilnog društva. Kraj izveštaja sadrži preporuke koje se upućuju svim učesnicima sukoba, Vladi, međunarodnoj zajednici, Savetu za ljudska prava i Savetu bezbednosti.

1 * Informacije koje se nalaze u ovom izveštaju bi trebalo da se čitaju zajedno sa konferencijskim radom koji sadrži detaljne nalaze istrage o Libiji Kancelarije Visokog komesara za ljudska prava Ujedinjenih nacija (A/HRC/31/CRP.3).

Sadržaj

	<i>Strana</i>
I. Uvod	3
A. Mandat	3
B. Metodologija.....	3
II. Međunarodni pravni okvir.....	4
III. Kontekst	4
IV. Naoružani učesnici u Libiji	5
V. Patterns of violations and abuses.....	5
A. Nezakonita ubistva i pogubljenja.....	5
B. Napadi na civile i civilne objekte, i druge zaštićene osobe i objekte.....	6
C. Proizvoljno pritvaranje, otmice i nestajanja	7
D. Tortura i drugi vidovi zlostavljanja	8
E. Rodno-zasnovano nasilje i diskriminacija žena	8
F. Ekonomska, socijalna i kulturna prava	9
G. Sprovođenje pravde	10
H. Borci za ljudska prava i novinari	11
I. Migranti	11
J. Tawerghan zajednica	12
K. Deca.....	12
VI. Opšti nalazi.....	13
VII. Ocena pravosudnog sektora, i kretanje ka odgovornosti.....	14
VIII. Ažurirane informacije o tehničkoj podršci	16
IX. Preporuke	16

I. Uvod

A. Mandat

1. Savet za ljudska prava je 27. marta 2015. godine usvojio rezoluciju 28/30, u kojoj se traži od Visokog komesara za ljudska prava Ujedinjenih nacija da hitno pošalje misiju da istraži kršenja i zloupotrebe međunarodnog prava ljudskih prava počinjene od početka 2014. godine u Libiji, i da uspostave činjenice i okolnosti počinjenih povreda sa namerom da se izbegne nekažnjivost i ustanovi odgovornost, i potom podnese pisan izveštaj i njegovi rezultati Savetu, koji bi takođe trebalo da sadrži ažurirane informacije o tehničkoj podršci, podizanju kapaciteta i saradnji sa Libijskom Vladom, sa preporukama za buduće dizanje kapaciteta, što podrazumeva ali nije ograničeno na pravosudni sistem i odgovornost.

On 27 March 2015, the Human Rights Council adopted its resolution 28/30, in which it requested the United Nations High Commissioner for Human Rights urgently to dispatch a mission to investigate violations and abuses of international human rights law committed in Libya since the beginning of 2014, and to establish the facts and circumstances of such abuses and violations with a view to avoiding impunity and ensuring full accountability, and to submit to the Council a written report on its findings, which should also contain an update on technical assistance, capacity-building and cooperation with the Government of Libya, with recommendations for future capacity-building needs that include but are not limited to the justice system and accountability.

2. Shodno mandatu, misija se fokusirala na istragu kršenja i zloupotreba počinjenih od 1. januara 2014. godine, te je istražila postupanje kako vladinih tako i nevladinih učesnika. Kancelarija Visokog komesara (OHCHR) je tokom istrage primila informacije o osobama koje su navodno bile odgovorne za kršenja i zloupotrebe. Informacije su prikupljene na bazi stroge poverljivosti.

B. Metodologija

3. Libijska Vlada je izrazila podršku istrazi i ponudila pomoć ukoliko bi istražni tim OHCHR-a želeo da vodi misiju u Tobruk i Al-Baidu, zbog čega je Visoki komesar zahvalan. Usled bezbednosnih okolnosti, bilo je moguće izvršiti samo jednodnevnu posetu Tripoliju, koja je bila ograničena na područje aerodroma. Spisak pitanja je bio poslan Vladi, iako januara 2016. godine odgovor i dalje nije stigao.

4. Visoki komesar bi želeo da izrazi zahvalnosti Vladi Tunisa za prijem tima u Tunisu, koji je morao tamo da se stacionira zbog produžene teške bezbednosne situacije u Libiji. Aktivnosti vezane za utvrđivanje činjenica su se uglavnom vodile kroz misije i daljinski kontakt sa osobama u Libiji. Tim je sproveo misije u Tunisu i u Libiji, Egiptu, Turskoj, Jordanu i Italiji. Sastao se sa više od 250 sagovornika, uključujući više od 200 žrtava i svedoka. Jula 2015. godine ja izdat javni poziv za prijave i potom je u avgustu i septembru 2015. godine prosleđen državama članicama Ujedinjenih nacija. OHCHR je primio 66 prijava čija se sadržina sastojala od preko 900 individualnih žalbi. Tim je usko sarađivao sa Misijom podrške Ujedinjenih nacija u Libiji (UNSMIL) i tražio mišljenje nacionalne institucije za ljudska prava Libije, Nacionalnog saveta za građanske slobode i ljudska prava i nosioca mandata za specijalne procedure (od kojih je primljen koordinisan odgovor). Tim je takođe potraživao informacije od drugih tela Ujedinjenih nacija, te su UN Women (United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women), Razvojni program Ujedinjenih nacija, i UNOSAT pružile značajnu pomoć.

5. Pored ograničenog pristupa Libiji, istraživački tim je imao prepreku I u vidu neprijateljske okoline za osobe koje se bave pitanjima ljudskih prava. Posledice po istragu su takođe imale I politička podela Libije I činjenica da većina organizacija dela iz daljine. Bez obzira na to, OHCHR je uspeo da sakupi značajnu količinu informacija koje su doprinele donošenju zaključka da se u Libiji pravo ljudskih prava kao I međunarodno humanitarno pravo grubo narušavaju, I da se ljudska prava kao takva povređuju. Visoki Komesar ističe da je potrebno da međunarodna zajednica posveti pažnju situaciji kako bi se osigurala efektivna, brza I temeljna istraga tih povreda I narušavanja, I kako bi odgovorni za iste snosili odgovornost.

II. International legal framework

6. Istraga je sprovedena u skladu sa razolucijom Saveta ljudskih prava 28/30 u celini, takođe uzimajući u obzir pristup u prethodnim istražnim misijama u mandatu Saveta ljudskih prava. Istraživanje je sprovedeno u okviru svih relevantnih međunarodnih pravnih normi, uključujući međunarodnog prava ljudskih prava, međunarodnog humanitarnog prava, I međunarodnog krivičnog prava.

III. Kontekst

7. Dok se još oporavljala od perioda Gadafijeve vladavine I oružanih konflikta koji su se odigrali 2011. godine, Libija je pretrpela dramatičan pad političke I bezbednosne situacije tokom 2014. I 2015. godine usled konkurentnih zakonodavstava, podeljenih državnih bezbednosnih institucija I snaga, I brojnih oružanih grupa, koji su sve skupa imali devastirajući efekat na populaciju.

8. Na istoku države je General Khalifa Haftar, u maju 2014. godine, pokrenuo *Al Karamah* („Operaciju dostojanstvo”) sa namerom da iskoreni „radikalne terorističke” grupe iz istočne Libije. Savez grupa, uključujući Ansar Al-Sharia grupu, se priključio Shura savetu Bengazi revolucionara u nameri da se sukobe sa grupama u Operaciji dostojanstvo. Zaključno sa decembrom 2015. godine, obračuni su I dalje bili u toku. Teški obračuni su otpočeli na zapadu zemlje u Tripoliju u julu 2014. godine. Iako su originalno bili fokusirani na kontrolu međunarodnog aerodroma u Tripoliju, trupe bazirane u Misrati, zajedno sa oružanim grupama iz Tripolija, Al-Zawiya, Zuwara I drugih gradova su otpočeli *Fajr Libya* („Libijska zora”) akciju protiv oružanih grupa vezanih za grad Zintan. Libijska zora je od tada preuzela kontrolu nad Tripolijem usled povlačenja grupa iz Zintana. Libijska zora se proširila I na predeo Warshafana I otpočela kontra-ofanzive u predelu Nafusa planina. Od tada su dogovori o prekidu sukoba, postignuti u 2015. godini, uticali na smanjenje intenziteta konflikata na zapadu države.

9. Tokom 2014. I 2015. godine, plemenske oružane grupe su učestvovala u lokalizovanim sukobima na zapadu zemlje, specifično u gradovima Sabha, Awbari I Al-Kufra. Oružani sukobi koji su se odigrali na severu zemlje su se proširili na jug, te su se neke grupe pridružile Operaciji dostojanstvo a neke Libijskoj zori.

10. U međuvremenu, grupe odane Islamskoj državi u Iraku I Levantu (ISIL) su se uspostavile kao sile, specijalno u Derni, Sirti I Bengaziju. Pored toga što su izazvale reakcije Libijske nacionalne armije, koja saraduje sa Operacijom dostojanstvo I drugim

oružanim snagama, izazvale su reakciju Egipta i Sjedinjenih Američkih Država koje su ih bombardovale.²

11. Političke podele u Libiji su se produbile tokom 2014. i 2015. godine, što je imalo za rezultat uspostavljanje administracija kako na istoku tako i na zapadu zemlje. Izbori za novo zakonodavstvo, tj. za Predstavnički dom Kongresa, su održani u junu 2014. godine, čime je osnovana vlada. Usled nesigurne bezbednosne situacije u Tripoliju, vlada, vođena Premijerom Abdulom Al-Thani, je u avgustu mesecu 2015. godine premeštena u Al-Baidu. Predstavnički dom kongresa je održao prvo zasedanje u Tobruku. Prethodno uspostavljeno zakonodavstvo, tj. Opšti nacionalni kongres, je zatim ponovo sazvan, čime su uspostavljena paralelna ministarstva u Tripoliju. Predstavnički dom Kongresa je podržao Operaciju dostojanstvo, dok je Opšti nacionalni kongres podržao Libijsku zoru. Po završetku jednogodišnjih političkih dijaloga, Libijski politički sporazum za uspostavljanje Vlade nacionalnog jedinstva je potpisan 17. decembra 2015. godine.

IV. Oružani akteri u Libiji

12. Trenutnu situaciju treba posmatrati u kontekstu uspona “revolucionarnih” oružanih grupa tokom oružanih konflikata 2011. godine, kao i u kontekstu nedostatka napretka u bezbednosnim proverama i integraciji tih grupa u formalne bezbednosne sisteme. Mnoge grupe su stavljene pod nominalnu jurisdikciju Ministarstva odbrane, unutrašnjih poslova ili pravde, stavljene na državne platne liste, i u nekim slučajevima su im dodeljene funkcije sprovođenja zakona i održavanja reda u zatvorskim i pritvorskim ustanovama. Oružane grupe međutim nastavljaju da delaju sa određenom dozom autonomije što uključuje i održavanje autonomije komandne strukture. Broj članova tih grupa je znatno porastao. Uspostavili su efektivnu kontrolu nad velikim teritorijalnim površinama, strateškim instalacijama i državnim institucijama. Oružane grupe drže pod kontrolom veliki broj zatvorskih i pritvorskih ustanova. Libijska nacionalna vojska, koja je već bila fragmentirana, je sada još više podeljena utoliko što suparnički organi vlasti prepoznaju različite osobe kao komandante iste.

13. U glavne aktivne aktere oružanih sukoba u Libiji spadaju Operacija dostojanstvo (sastavljena od Libijske nacionalne vojske i oružanih snaga vernih Generalu Haftaru); Šura savet, uključujući Ansar al-Shariju koja je suprotstavljena Operaciji dostojanstvo; Libijska zora (sastavljena od snaga Libijskog štita i drugih oružanih grupa); koalicija oružanih grupa suprotstavljenih Libijskoj zori; plemenske oružane grupe (specijalno na jugu zemlje); i grupe odane Islamskoj Državi.

V. Obrasci kršenja prava i zloupotreba

A. Nezakonito ubijanje i egzekucije

14. OHCHR je dokumentovao niz nezakonitih ubistava, naročito pogubljenja zarobljenih ili pritvorenih/otetih osoba, i atentata vojalnih neistomišljenika. Izveštaji o nezakonitim ubistvima su dokumentovani u svih zonama sukoba od strane većine glavnih oružanih grupa.

² Vidi Aswat Masriya, “Egypt’s Military Strikes ISIS in Libya”, 16 februar 2015. godine, *Egyptian Streets*, i “U.S. Airstrike Targets Senior ISIL Leader in Libya”, Ministarstvo Odbrane Sjedinjenih Američkih Država, 14 novembar 2015. godine.

15. U istočnoj Libiji, OHCHR je dokumentovao šest slučajeva u kojima su individue koje navodno pripadaju ili su podržavaoci Ansar al-Šarije pogubljene pošto su uhapšene ili zarobljene od strane snaga odanih Operaciji dostojanstvo. U pet slučajeva koji su istraženi, porodice pogubljenih su saznali za smrt svojih rođaka putem fotografija postavljenih na društvenim mrežama. Jedan pripadnik Libijske nacionalne vojske je potvrdio da je dobio od nadređenog specifičnu instrukciju da ubije uhvaćene operativce Ansar al-Šarije. Takođe su ubijeni i neki borci koji su se samovoljno predali. OHCHR je dobio informacije o dve slične egzekucije koje su sproveli pripadnici grupa povezanih sa Libijskom zorom, iako nije bio u stanju da potvrdi te informacije.

16. OHCHR je preispitao sedam slučajeva vezanih za atentate osoba koje su smatrane neistomišljenicima od strane izvršnih vlasti, od kojih je šest počinjeno u Bengaziju. Ispitanici su najčešće pripisivali odgovornost za atentate Ansar al-Sharia-i. Od osoba koje su ciljane, četiri su bili borci za ljudska prava, jedna pravosudni akter, i dvoje navodni podržavaoci Gadafija.

17. Grupe verne ID su sprovodile javne egzekucije civila i osoba van stroja, uglavnom u Sirti i Derni, mada i u drugim područjima. Primeri uključuju obezglavljenja grupe muškaraca početkom 2015. godine, od kojih su 20 bili Egipatski kopti, i ubistvo uhvaćenih boraca u avgustu 2015. godine, čija su tela potom oskrnavljena i javno izložena.

18. Nezakonita ubistva su takođe prijavljena u Sabhi i Awbari na jugu zemlje, uključujući i ubistvo nekoliko osoba koje su nastojale da odbrane svoje kuće od racija i prisvajanja od strane suparničkih oružanih grupa.

B. Napadi na civile i civilne objekte, i druge zaštićene osobe i objekte

19. Medjunarodno humanitarno pravo propisuje da sukobljene strane smeju da ciljaju isključivo legitimne vojne mete, pritom poštujući principe razlikovanja, proporcionalnosti, i predostrožnosti. Mnogi napadi koji su se odigravali 2014 i 2015 su naizgled bili nasumični, i imali su naročite posledice po gusto naseljena rezidencijalna područja, uključujući Bengazi, Tripoli, Varšefanu, područja Nafusa planina, i na jug zemlje. Mere preduzete zarad zaštite civila su bile nedovoljne. Korišćeno je teško naoružanje, kao što su Grad rakete, koje nisu adekvatne za upotrebu u toliko gusto naseljenim područjima s'obzirom na to da sa njima ne može precizno da se cilja. OHCHR nije mogao da utvrdi koje stranke su bile odgovorne za raznorazne napade usled ograničenog pristupa informacijama i sličnosti oružija koje su sukobljene strane koristile u obračunima u Libiji. OHCHR je doduše dobio izveštaje o nasumičnim napadima u svim zonama sukoba.

20. U jednom slučaju koji je OHCHR izučavao dvoje dece je poginulo 26. aprila, 2015. godine kada je jedna stambena zgrada u delu Bengazija zvanom Al-Hada'eq pogođena raketom. U maju 2015. godine, troje dece je poginulo a dvoje ranjeno kada je granata pogodila kuću u Balo'u, u naselju Bengazkog naselja Al-Fuweihat. Objavljeno je da u tom trenutku nije bilo sukoba ni u jednom od ova dva područja, niti su postojale neke poznate vojne mete.

21. Nasumičnih napada je takođe bilo u Tripoliju i drugim krajevima, kao što su Varšafaha i Nafusa planine, uključujući Kiklu. U jednom slučaju je raketa koju su navodno pripadnici grupe Libijska Zora iz Al-Hašana, naselja južno od Varašafahe, lansirali utom pogodivši auto porodice koja je htela da izbegne granatiranje, čime je prouzrokovana smrt troje pripadnika porodice. Naoružane grupacije povezane sa Zintan grupom su navodno takođe koristile neprikladno oružje kao što su Grad rakete, tenkovi, protiv-vazdušno oružje i minobacačke projekte u gusto naseljenim područjima.

22. Grupe odane ID-u su izvršavale nasumične samoubilačke napade. U jednom slučaju u Al-Qubbi u februaru 2015. godine, vozilo koje je bilo napunjeno eksplozivom je bilo iskorišćeno za napad na direktorat nacionalne bezbednosti. Dve eksplozije su rezultirale u smrti mnoštva civila koji su obitavali u neposrednoj blizini.

23. Jug države takođe nije bio pošteđen. U jednom slučaju iz decembra 2014. godine koji je OHCHR istražio, dvoje Tabu dece je ozbiljno povređeno kada je kasetna bomba pogodila njihovu kuću u Al-Daisi – području istočno od Awbarija. Kao i u drugim sličnim slučajevima, nije bilo sukoba u tom kraju u tom trenutku, niti je OHCHR svestan postojanja bilo kakvih vojnih meta na toj lokaciji.

24. Sukobi su takođe imali efekta na osobe i objekte zaštićene međunarodnim humanitarnim pravom, uključujući medicinske ustanove, ambulante, medicinsko osoblje i humanitarne radnike. Dokumentovani su i, na primer, napadi “Al-Tajeen brigade”, oružane grupe povezane sa Libijskom zorom, na Medicinski centar u Tripoliju, i napadi oružanih snaga iz Warshafane na Al-Zawaiya bolnicu. Granatirana su i druga postrojenja, kao što je Gradska bolnica u Al-Zahri. Takođe su primljeni izveštaji o napadima grupe 448 na ambulante koje su bili očevidno obeležene crvenim krstom u oblastima u okolini Al-Kufre. OHCHR je zabeležio slučajeve otmica i uzimanja humanitarnih radnika za taoce, za koje su bili odgovorni članovi oružane grupe Al-Magarha sa juga zemlje.

25. Privatni posedi su zaposedani, pljačkani i namerno uništavani u zonama obračuna. OHCHR je istražio četiri slučaja u Bengehaziju u kojima su osobama zapadnog porekla grupe povezane sa Operacijom dostojanstvo, uključujući oružanu grupu Awliaa al-Damm, uzimale ili uništavale posede. Slične informacije koje se odnose na grupe povezane sa Libijskom zorom su primljene u oblasti Warshafane. Takođe su primljene informacije o tome da su i grupe privržene Islamskoj državi prisvajale i uništavale posede.

C. Proizvoljno zatvaranje, kidnapovanja i nestanci

26. Procenjuje se da je trenutno više od 9.000 ljudi lišeno slobode u ustanovama pod ingerencijom Ministarstva pravde i Odeljenja za borbu protiv ilegalnih migracija Ministarstva unutrašnjih poslova. Ova cifra ne obuhvata značajan broj ljudi koji su protvoreni u drugim ustanovama, tj. u drugim ustanovama pod ingerencijom Ministarstva pravde, Ministarstva odbrane, ili/i ustanovama pod kontrolno oružanih snaga.³

27. OHCHR je intevjuisao bivše zatvorenike i pritvorenike koji su bili proizvoljno lišavani slobode. Neki nisu ni bili svesni razloga zbog kojih su bili hapšeni ili pritvarani. Gotovo niko nije imao pristup pravu na pravično suđenje i većini su bila uskraćena i druga prava, kao što su pravo na kontakt sa porodicom. Primera radi, Libijska nacionalna vojska povezana sa Operacijom dostojanstvo je u predelu Bengehazija zadržala jednog pedeset-četvorogodišnjeg čoveka samo zato što je navodno bio iz Derne, te su pretpostavili da je nekako povezan sa ID.

28. Imajući u vidu ograničenu funkcionalnost sudova, ograničene su mogućnosti da se sudski preispita zakonitost pritvora tj. pritvaranja. Čak i kada mogućnost postoji, sudski nalozi za otpuštanje nisu uvek efektivni. U jednom slučaju iz januara 2014. godine kojim se OHCHR bavio, sudije je naložio puštanje jednog čoveka u Tripoliju. Međutim, po otpustu, dok je išao ka svom domu, Brigada revolucionara Tripolija ga je ponovo pokupila i vratila u pritvorsku ustanovu.

³ U priloženom izveštaju termin “zatvaranje” se odnosi na lišavanja slobode za koje su odgovorni kako državni činovnici tako oružane grupe, imajući u vidu da mnoge oružane grupe i dalje imaju kontrolu nad mnogim ustanovama kao i to da su mnoge oružane grupe tokom procesa integracija koji se odigrao posle 2011. godine stavljene pod nadležnost državnih ministarstava.

29. Osobe su u nekim slučajevima kidnapovane zbog potencijalnog otkupa ili razmene zarobljenika. Jedan čovek iz Warshafane je prijavio da ga je oružana grupa otela u novembru 2014. godine i odvela u ustanovu u Sidi Bilalu. Njegova porodica je potom platila dogovorenu sumu za njegovo puštanje. U drugim slučajevima, ljudi su držani sve dok nisu bili razmenjeni za druge osobe koje su suparničke oružane snage otele.

30. Oružane grupe takođe kontrolišu tajne ili neprepoznate zatvorske i pritvorske ustanove. OHCHR je ispitao više slučajeva nestanaka osoba koji su pripisani državnim oružanim snagama⁴ nakon što su uspostavljene Operacija dostojanstvo i Libijska zora. Jedan slučaj je bio nestanak Abd al-Nasser al-Jerouishija 20. oktobra 2014. godine, tužioca Suda Južnog Bengazija. Smatra se da ga je naoružana grupa otela na kontrolnom punktu koji je pod kontrolom Al Sai'qa bataljona Libijske nacionalne vojske, i od tada mu nestaje trag. U aprilu 2015. godine, Ministarstvo pravde je informisalo UNSMIL da prethodno spomenutu osobu drže u nezvaničnom zatvoru u Al-Marju, iako kancelarija Državnog tužioca nije bila u mogućnosti da potvrdi gde je OCHCR-u.

D. Tortura i drugi vidovi lošeg postupanja

31. OHCHR je dokumentovao brojne slučajeve mučenja i drugih vidova okrutnog, nečovečnog ili degradirajućeg tretmana ili kažnjavanja, specijalno osoba u zatočeničkim objektima. Osobe su bile podvrgavane batinama plastičnim palicama ili električnim kablovima, produženom držanju u visoko stresnim pozicijama, usamljenju, ekskomunikaciji, izolaciji u vidu nemogućnosti komunikacije sa spoljnim svetom i mučenju strujom. Mnogima je takođe bila uskraćena voda i hrana, bilo prećeno seksualnim činovima, ili su bili finansijski iznuđivani. Mučenje se po navodima zatočenika često odvijalo u trenutku hapšenja, tokom hapšenja, tokom ispitivanja u istrazi, ili tokom zadržavanja u ustanovama pod ingerencijom države ili/i naoružanih grupa, kao i u improvizovanim objektima.

32. Tortura je bila uzrok smrti zatvorenika u raznim ustanovama, uključujući ustanovu Al-Birsis, objekat vojne policije u Al-Abyaru, bazu Bataljona vojne obaveštajne službe u Al-Rajmi, As-Sai'qa vojnoj bazi u Bu'atni, i ustanovu kojom navodno rukovodi Brigada revolucionarna Tripolija.

33. OHCHR je konstatovao nepostojanje bilo kakvog obeštećenja u navodnim slučajevima torture i drugih vidova lošeg postupanja. Jedan slučaj koji ilustruje tu činjenicu se odnosi na jednog muškarca kojeg je Odeljenje za krivičnu istragu Al-Marja uhapsilo u junu 2014. godine. Njegovo telo, koje je navodno ukazivalo na to da je bio podvrgnut torturi, je preneseno u Al-Abyar bolnicu dan nakon što je uhapšen. u izveštaju autopsije je zaključeno da je uzrok smrti bio unutrašnje krvarenje. Tužioc iz Al-Marja je nastojao da ispita zvaničnika o incidentu. Kako je OHCHR razumeo, Ministarstvo unutrašnjih poslova je odbilo zahtev, te je slučaj zatvoren.

E. Rodno-zasnovano nasilje i diskriminacija žena

34. Došlo je do serija napada oružanih grupa na žene koje zagovaraju jednakost, socijalnu pravdu i odgovornost u Libiji. Atentati aktivistkinja kao što su Salwa Bugaighus, Fareefa Al-Berkawi i Intissar Al-Hasaeri i pretnje, uznemiravanja i napade koje su pretrpele

⁴ In the present report, the term “disappearance” refers to enforced disappearances committed by the State as well as disappearances committed by armed groups. It is intended to reflect both the various legal regimes applicable to enforced disappearances and the factual complexity in Libya vis-à-vis the status of armed groups, many of which were theoretically brought under State ministries.

druge žene su naizgled namenjene slanju poruke široj publici da žene ne bi trebalo da budu vokalne u javnoj sferi.

35. Osoblje OHCHR-a je razgovaralo sa više žena koje su podvrgavane seksualnom nasilju ali nisu bile voljne da daju detaljne iskaze usled straha od odmazde, stigmatizacije, porodičnog pritiska i traume. OHCHR je dokumentovao slučaj jedne žene otete u Tripoliju od strane naoružane grupacije povezane sa Libijskom Zorom, koja je potom bila drogirana i iznova silovana u periodu od šest meseci. Ona je takođe pružila informaciju o tome da su šest mladih devojaka, neke od kojih su imale samo 11 godina, takođe bile žrtve seksualnog zlostavljanja od strane iste grupacije.

36. Mnoštvo žena je prijavilo veće prepreke u ostvarivanju svojih osnovnih prava kao što su sloboda kretanja ili prava na rad posle sukoba 2011. godine. Neke su ukazale na verske uredbe izdate od strane Libijskog Muftije koje dovode u pitanje jednakost muškaraca i žena kao dokaz ustaljenja rigidne ideologije koja, kad se primeni, je štetna po prava žena. Žene Tripolija i Bengazija su imale prepreke u uživanju prava kao što su sloboda kretanja zbog obaveze da budu u pratnji „muških staratelja“. Šestoro žena je prijavilo teškoće u dobijanju osnovnih državnih usluga u Tripoliju, kao što su identifikacioni dokumenti, a 12 žena je opisalo restrikcije na njihovu sposobnost da rade.

37. U oblastima pod kontrolom grupa odanih ISIL-u, neke žene su prijavile da su bile zatočene u svojim domovima usled straha od toga da bi mogle da budu izložene maltretiranju, otmici ili ropstvu van njih. Starijim devojkicama i ženama nije bilo dozvoljeno da izlaze iz svojih domova ako se neprekriju u potpunosti, uključujući i lice (*niqab*). Neke žene su prijavile da nisu više bile u mogućnosti da rade ili da budu viđene bez pratnje muškarca zbog straha od odmazde grupa odanih ISIL-u ili Ansar al-Sharia-i.

38. OHCHR je takođe intervjuisao šest žena kojima je bio ograničen pristup pravdi usled njihovog straha od odmazde od strane oružanih grupa koje kontrolišu relevantne ustanove i teritorije, specijalno u prijavljivanju zločina koje su te grupe počinile.

F. Ekonomska, socijalna i kulturna prava

39. U 2014. i 2015. godini je došlo do kraha u uživanju ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava u Libiji. U većini slučajeva je takav ishod uslovljem konfliktima, iako su pogoršane ekonomske okolnosti, kao u određene budžetske odluke od strane Vlade takođe uticale na pogoršanje situacije. Žene, interno raseljena lica, deca, i migranti su naročito pogođeni. Sukobi unutar i oko urbanih područja su rezultirali u rušenju domova i pokrenuli reseljavanja velikih razmera. Prema statistici UNHCR-a, broj interno raseljenih lica je od 80.000 u maju 2014. naglo porastao na 435.000 u maju 2015. godine.

40. Prema informacijama Kancelarije za koordinaciju humanitarnih poslova, do septembra 2015. godine je 1,9 miliona ljudi imalo potrebu za osnovnom humanitarnom pomoći u vidu zdravstvene pomoći. Bezbednosna situacija, uključujući napade protiv ili napade koji su imali posledice po zdravstvene ustanove, zdravstvene i humanitarne radnike, i napuštanje zemlje od strane stranih zdravstvenih radnika zbog nasilja u zemlji, su bili dominantni faktori zbog kojih je zdravstvo narušeno. Pristup zdravstvu je takođe bio kompromitovan zbog ograničenog ulaganja države u infrastrukturu i zbog zarezivanja budžeta za programske aktivnosti. Strukturalni i administrativni nedostaci u pogledu hitne pripravnosti i koordinacije su takođe uticali na reakcije.

41. Pristup obrazovanju je značajno otežan, specijalno na istoku zemlje; npr. Kancelarija za koordinaciju humanitarnih poslova je u septembru 2015. godine procenila da 73% škola u Bengaziju nije u funkciji. Škole su bile ili oštećene, uništene, okupirane od strane interno raseljenih lica, pretvorene u vojne ili zatvorske ustanove ili su iz nekih razloga opasne po

đake. OHCHR je istražio slučaj jedne osnovne škole u Bengaziju koju je jedna oružana grupacija pretvorila u svoju bazu i pritvorsku jedinicu. Deca koja borave u kampovima za interno raseljena lica i deca sa smetnjama u razvoju se suočavaju sa posebnim preprekama u pristupu obrazovanju.

42. Prema informacijama Kancelarije za koordinaciju humanitarnih poslova, nedostatak pouzdanog pristupa dovoljnoj količini priuštive i nutritivne hrane utiče na 1,2 miliona ljudi u Libiji. Pored efekata samog konflikta, odluka Vlade iz novembra 2015. godine da smanji subvencije na hranu je imala nepovoljan uticaj na pristup istoj. Štaviše, velike vodovodne mreže su bile narušene, što je imalo uticaj na pristup pitkoj vodi, sanitaciji i higijeni. OHCHR je istražio jedan slučaj u Al-Sasiriyahi gde je dovod pitke vode namerno bio prekinut od strane jedne naoružane grupe.

G. Sprovođenje pravde

43. Sudije i tužiocima su tokom 2014. i 2015. godine bili izloženi riziku od ubistva, bombardovanja sudova, napada i otmica. Napadi su u nekim slučajevima bili uslovljeni specifičnim zahtevima, kao što su zatvaranje ili puštanje određenih osoba, ili da bi se osujetilo hapšenje i suđenje pripadnika oružanih grupa. To je za rezultat imalo da su sudovi u Darni, Sirti i Bengaziju suspendovali aktivnosti u 2014. godini; neki sudovi u Bengaziju su se u 2015. godini ponovo otvorili, doduše samo delimično. Sudovi u Tripoliju su privremeno suspendovali aktivnosti tokom oružanih sukoba koji su se odigrali sredinom 2014. godine.

44. Na osnovu primljenih informacija, OHCHR procenjuje da je sistem za pružanje bezbednosti sudskim akterima kroz sudsku policiju neadekvatan i manjkav. U sudijsku policiju je integrisano hiljade pripadnika sudske policije bez bilo kakve provere. Prema informacijama do kojih je došlo Odeljenje za ljudska prava UNSMIL-a, koje uživa podršku OHCHR-a, samo otprilike polovina pripadnika Sudske policije se prijavilo na aktivnu dužnost tokom oružanih sukoba 2014. godine. Čak u punoj snazi, Sudskoj policiji nedostaju kapaciteti i oprema kako bi se odbranili od dobro naoružanih napadača. Oružane grupe imaju efektivnu kontrolu nad mnogim postrojenjima. U nedostatku adekvatne odbrane, sudstvo ne može da sprovodi pravdu. Kao što je bivši Ministar pravde rekao OHCHR-u, „uplašeni sudija ne može da sudi”.

45. Hiljade osoba koje su zatvorene/pritvorene usled oružanih sukoba 2011. godine su i dalje u zatvoru/pritvoru. Prema informacijama Ministarstva pravde iz 2014. godine, samo 10% od 6.200 ljudi koji su u zatvorskim/pritvorskim jedinicama izdržavaju kazne koje je sud naredio. Velikoj većini koja je i dalje u pritvoru nije propisno ispitan slučaj u svrhu utvrđivanja postojanosti dokaza za njihovo zatvaranje ili puštanje. Smatra se da je broj pritvorenika porastao tokom 2014. i 2015. godine usled oružanih sukoba.

46. Zbog kolapsa krivičnog sistema, u mnogim delovima Libije mnoge žrtve imaju ograničen pristup bilo kakvoj zaštiti ili delotvornom pravnom leku (za kršenja i zloupotrebe). UNSMIL/OHCHR je prethodno izvestio da je malo toga preduzeto kako bi se pokrenule blagovremene, temeljne, efektivne, nepristrasne i nezavisne istrage i kako bi se počinioci izveli pred pravdu. Bilo je vrlo malo istraga do sada a ni jedan vođa ili pripadnik oružanih grupa nije bio pravno gonjen zbog događaja koji su se odigrali 2014. i 2015. godine. Takođe postoji i briga da su se zbog pritiska koji oružane grupe vrše na njih nosioci pravosudnih funkcija kompromitovali, i da je sistem politizovan događajima kao što su izabir sudija od strane Opšteg nacionalnog kongresa, čiji autoritet je sporan.

H. Borci za ljudska prava novinari rights

47. Borci za ljudska prava su naročito bili žrtve raznih povreda prava i zlostavljanja, kao što su atentati, pokušaji ubistva, otmice, pretnje, nadzor, i napadi na njihove domove i kancelarije. Takvi slučajevi su najčešće viđani u Bengaziju i Tripoliju. U slučajevima koje je OHCHR dokumentovao, ispitanici najčešće pripisuju napade oružanim grupama povezanim sa Ansar al-Sharia-om ili Libijskom Zorom. Strah koji takvi činovi izazivaju i nekažnjivost počinioca su naterali mnoge da se kriju ili da odbegnu, i prete da stišaju mnoge nezavisne glasove.

48. Prominentni aktivisti su bili izloženi mnogim napadima, što se negativno odrazilo na rad drugih branioca ljudskih prava. Salwa Bugaighis, advokatica i aktivistkinja u borbi za ljudska prava je ubijena 25. juna, 2015. godine u Bengaziju (na dan parlamentarnih izbora), a njen muž je nestao. Počinioci i dalje nisu identifikovani; glavni svedok je peminuo u policijskoj stanici. Tužilac koji je inicijalno radio na slučaju je otet i dalje nije pronađen. OHCHR je dokumentovao i druge slučajeve, uključujući i atentate na druge borce za ljudska prava, naime Twfik Ben Sa'ud i Sami Al-Kawafi, koji su usrteljeni 19. septembra 2014. godine. Osam boraca za ljudska prava su takođe prijavili OHCHR-u da su dobijali preteće pozive i poruke, kao i da su u nekoliko slučajeva bili izloženi proizvoljnom zatvaranju ili pokušajima ubistva.

49. Funkcionisanje Libijske nacionalne institucije za ljudska prava tj. Nacionalni savet o građanskim slobodama I ljudskim pravima, koji je bio meta napada u vidu racija kancelarija ustanove I pretnji zaposlenima u istoj, je svedeno na minimum.

50. Novinari su bili izloženi ozbiljnim uznemiravanjima i pretnjama smrću, dok su drugi bili neosnovano pritvarani, kidnapovani I žrtve pokušaja atenta. Novinarke su takođe bile ciljane I to na polnoj osnovi. Nekoliko smrtnih slučajeva vezanih za novinare koji su bili prijavljeni OHCHR-u zahtevaju dalju istragu. Medijski uredi su bili mete racija I napada. Novinari se krivično progone za klevetanje usled pisanja tekstova o političkim pitanjima.

I. Migranti⁵

51. Migranti, kao grupa koja je izložena zlostavljanju od strane države, oružanih grupa ili švercera, su izuzetno izloženi riziku u Libiji. U intervjuima koje je OHCHR sprovodio su prijavljeni slučajevi produženog proizvoljnog pritvaranja I drugih vrsta deprivacije slobode, torture ili nečovečnog postupanja, prisilnog rada I eksploativne radne prakse, iznuđivanja, trgovine ljudima, I seksualnog nasilja. Afrikanci iz Podsaharskog regiona su izloženi povišenom riziku od zlostavljanja I diskriminaciji na bazi rase. Žene migranti su bile žrtve seksualnog nasilja kako u zatvorskim I pritvorskim ustanovama, tako I van njih.

52. Libija odavno ima veliku populaciju radnika migranata. Takođe je I bila zemlja tranzita na rutama mirgacija od istočne I zapadne Afrike ka Evropi. Po proračunu UNHCR-a, od januara do sredine oktobra 2015. godine, više od 140.000 osoba je stiglo do Italije putem mora, većina od kojih su krenuli iz Libije.

53. Prema informacijama Međunarodne organizacije za migracije (*International Organisation for Migration – IOM*), 3.770 osoba je poginulo tokom 2015. godine u pokušaju da pređu preko Mediteranskog mora.⁶ Mnogi prelasci se vrše opasno

⁵ OHCHR je definisao “međunarodnog migranta” kao “bilo koja osoba koja je van zemlje čiji je građanin ili državljanin ili, u slučaju da je osoba apatrid, van njenog mesta rođenja ili boravka”. Videti OHCHR, *Recommended Principles and Guidelines on Human Rights at International Borders*, 2014, p 4.

⁶ IOM, Missing Migrants Project, “Mediterranean Sea: Data of Missing Migrants, Deaths in the Mediterranean by month, 2014 and 2015”.

prenatrpanim I loše opremljenim čamcima, što često rezultira desetinama smrtnih slučajeva. Pored smrti davljenjem, takođe su prijavljeni smrtni slučajevi usled gušenja zbog uslova na čamcima. Jedna Sudanka koja je doputovala u avgustu mesecu 2015. godine čamcem u Italiju iz Zuwara je informisala OHCHR da je 35 osoba na njenom čamcu poginulo jer su bili prinuđeni da sede u maloj prostoriji bez ventilacije na donjoj palubi.

54. Veliki broj migranata je trenutno zatočen u Libiji, bez omogućenog pristupa sudskom preispitivanju. Prema informacijama OHCHR-a I IOM-a prikupljenim do 4. maja 2015. godine, bilo je najmanje 3.245 migranata zatočenih u postrojenjima koja su locirana samo u zapadnom delu Libije, uključujući 329 žena I trideset četvoro dece.⁷ Uslovi u kojima ti ljudi obitavaju nisu adekvatni, jer su ta postrojenja često prenaseljena, loša je sanitacija I pristup zdravstvu u istim, kao I pristup hrani. Nasilje je endemično. Jedan muškarac iz Nigerije koji je bio zatočen u centru u Gheryanu je prijavio sledeće: „Čovek je prosuo svoju supu. Jedan od stražara je izvadio pištolj I ubio ga na mestu.” OHCHR je dobio verodostojne podatke po pitanju postojanosti seksualnog nasilja I nasilja na rodnoj osnovi počinjenog protiv migranata kako u tim postrojenjima tako I van njih, kao I o povećanju broja žrtava trgovine ljudima u ženskoj populaciji koje kroz Libiju pristižu u Evropu.

J. Tawerghan zajednica

55. Pored poteškoća u uživanju svojih prava sa kojima se interno raseljena lica susreću, grupe za koje se smatra da su podržavale Gadafijev režim tokom 2011. godine su naročito izložene riziku I povredama njihovih prava. Najveći broj prijava o kršenjima prava I zloupotrebama koje je OHCHR primio su upravo stizali od pripadnika Tawerghan zajednice, koji su od napada oružanih snaga baziranih u Misratu na Tawerghu u avgustu mececu 2011. godine izmešteni.

56. Iako je u 2015. godini uočen napredak u dijalogu između Misratan I Tawerghan zajednica kojim su odobreni siguran prolaz I reparacija (uključujući usvajanje strategije u decembru), OHCHR je primio prijave koje se tiču poteškoća vezanih za to što su zajednice I dalje izmeštene, kao I za smanjenje sredstava za život, etničku diskriminaciju, I ograničen pristup obrazovanju I zdravstvu. Članovi Tawerghan zajednice su izloženi većem riziku od proizvoljnog zatvaranja I lošeg postupanja, specijalno od strane oružanih snaga baziranih u Misratu.

K. Deca

57. Pored toga što su izložena opasnostima koje proizilaze iz oružanih sukoba, deci u Libiji je izuzetno otežano uživanje prava.

58. Pristup obrazovanju je ograničen usled smanjenja dostupnosti škola. Pored toga, roditelji se ustručavaju da šalju decu u škole u krajevima gde one i dalje funkcionišu jer strahuju od potencijalnih napada i povreda koje bi oni mogli da prouzrokuju. U područjima koja su pod kontrolom Ansar Al-Sharia-e, neki roditelji se plaše da šalju svoje ćerke u školu jer se plaše da će biti kidnapovane. OHCHR je dobio informacije da u oblastima pod kontrolom grupa odanih ISIL-u devojkicama nije dozvoljeno da idu u škole, ili je dozvoljeno pod uslovom da nose *niqab*. OHCHR je takođe dobio izveštaje o tome da su na putu ka školi devojkice u Tripoliju bile žrtve uznemiravanja i napada od strane oružanih grupa.

⁷ Po međunarodnom pravu ljudskih prava, pritvaranje dece bi trebalo da bude poslednje sredstvo kome se pribegava, I tada bi trebalo da se sprovodi na najkraći mogući vremenski rok.

59. OHCHR je dobio informacije o prinudnom regrutovanju dece i njihovoj upotrebi u sukobima od strane grupa odanih ISIL-u. OHCHR je intervjuisao dva dečaka, starosti 10 i 14 godina, koji su bili oteți od njihovih porodica. Bili su primorani da pohađaju religiozne i vojne obuke i da gledaju snimke odrubljivanja glava. Takođe su bili seksualno zlostavljani. OHCHR je intervjuisao jednog dečaka, koji je bio “službeno vezan” za stranog borca i bio odgovoran za pranje odeće, te je prijavio da je, većinu večeri, “znao... šta [je morao da radi], morao sam da skinem odeću, okrenem se ka zidu i presavijem“. Prema jednom novinskom izveštaju, „Islamska Država“ iz Sirte je napravila „maturu“ za 85 dečaka mlađih od 16 godina, opisujući ih pritom kao „mladunce kalifata“⁸. OHCHR je takođe dokumentovao slučaj u junu 2015. godine u kome je dete iskorišćeno od strane grupe privržene ISIL-u u Dermi za detoniranje bombe u vozilu.

VI. Opšti nalazi

60. Postoje opravdani razlozi da se na osnovu prikupljenih i analiziranih informacija zaključi da je bilo rasprostranjenih povreda međunarodnih ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava u Libiji tokom 2014. i 2015. godine. U ova dela, počinjena od strane svih učesnika konflikta u Libiji, takođe spadaju: nezakonita ubistva i pogubljenja; nasumični napadi na civile ili civilne objekte; napadi protiv, ili napadi koji su se odrazili na osobe ili objekte zaštićene međunarodnim humanitarnim pravom; neopravdano uništavanje, prisvajanje i pljačkanje privatnih poseda; slučajevi neosnovanog zatvaranja/pritvaranja, kidnapovanja i nestajanja, uključujući slučajeve prisilnog nestanka; tortura i drugi vidovi okrutnog, nečovečnog i degradirajućeg postupanja ili kažnjavanja; nasilje na bazi roda i pola, i drugi vidovi polno uslovljene diskriminacije; i povrede ekonomskih, socijalnih, i kulturnih prava.

61. Izvršavani su napadi na sudske aktere i sudske ustanove. Borci za ljudska prava i novinari su bili žrtve pretnji i napada, uključujući atentate. Žene su se suočavale sa represivnim merama koje su ograničavale njihova prava. Migranti su neosnovano lišavani slobode, često u nehumanim uslovima, i podvrgavani finansijskoj eksploataciji i prisilnom radu. Pripadnici Tawerghan zajednice su diskriminisani, i takođe su prijavljivali da su bili žrtve neosnovanog lišavanja slobode i lošeg tretmana. Deca su se suočavala sa preprekama u uživanju prava, uključujući parvo na obrazovanje. Grupe privržene ISIL-u su prisilno regrutovale decu i koristile ih u sukobima i seksualno ih zlostavljali u nekim slučajevima.

62. Kršenja prava I zloupotrebe nisu bile ograničene na jedan geografski region ili na jednog aktera; OHCHR je dokumentovao da su I državni službenici, kao I oružane grupe vezane za Operaciju dostojanstvo I Libijsku zoru, počinili iste. Moguće je da druge grupe delaju nezavisno. Neku učesnici su često spominjani kao počinioci tih prekršaja I zloupotreba tokom istrage, kao što su pripadnici Operacije dostojanstvo I oružane grupe kao što su Al-Sai'qa brigade Libijske nacionalne armije I Awliaa al-Damm; oružane grupe povezane sa Libijskom zorom; Ansar al-Sharia; grupe verne ID-u; I plemenske oružane grupe sa juga zemlje. Navodi, doduše, nisu bili ograničeni na ove grupe; drugi ne-državni akteri kao što su šververi su takođe kršili ljudska prava.

63. U Libiji naizgled ne postoji bilo kakav efektivan nadzor niti način da se utvrdi odgovornost, u vidu komisije za kršenje I povrede ljudskih prava. Čini se da se ni jedna grupa koja je učestvovala u konfliktu nije odgovorno bavila pitanjem odgovornosti apropo kršenja ljudskih prava I zloupotreba, niti su organi vlasti obavljali svoje dužnosti u pogledu pružanja efektivnih pravih lekova žrtvama u svrhu sprečavanja budućih prekršaja I zlostavljanja I obezbeđivanja da se isti ne ponavljaju.

8 See Saber Ayyub, “IS to graduate 85 suicide ‘Caliphate Cubs’ in Sirte tomorrow”, *Libya Herald*, 3 December 2015.

64. Mnogi dokumentaovani prekršaji I zloupotrebe bi prema međunarodnom pravu mogli da se smatraju ratnim zločinima I drugim zločinima. Što se tiče ratnih zločina, oni podrazumevaju podvrgavanje osoba koje nisu aktivno učestvovala u obračunima nasilju prema životu I telu (uključujući ubistvo, sakaćenje, okrutno postupanje I mučenje); uzimanje taoca; pogubljenje bez prethodnog izricanja presude od strane redovno ustanovljenog suda; usmerivanje napada na civile; napade na zgrade, sanitetske jedinice, prevoz I osoblje jasno obeležene amblemima Ženevske konvencije; namerno usmerivanje napada na osoblje humanitarnih organizacija; pljačkanje; silovanje I drugi vidovi seksualnog nasilja; regrutovanje dece mlađe od 15 godina ili korišćenje iste u oružanim sukobima; uništavanje ili oduzimanje imovine protivnika.

65. Gore navedeni akti bi trebalo smesta I u potpunosti da budu podvrgnuti istrazi kao deo sveobuhvatne krivične istrage, I počinioci bi trebalo izvesti pred pravdu.

The above-mentioned acts should be immediately and fully investigated as part of a comprehensive criminal investigation, and those responsible should be brought to justice.

VII. Ocena pravosudnog sektora, I kretanje ka odgovornosti

66. Pravosudni sistem je značajno kompromitovan usled bezbednosne situacije I strukturalne slabosti. Oba aspekta zahtevaju pažnju kako bi se obezbedio pristup pravosuđu I konsolidaciji vladavine prava. Važno je da se, nadograđivanjem na reforme koje su otpočele 2011. godine, obnove naporu u jačanju pravosudnog sistema.

67. Sam broj navoda o teškim kršenjima međunarodnog prava ljudskih prava, ozbiljnim prekršajima međunarodnog humanitarnog prava I ozbiljnim zloupotrebama ljudskih prava, I činjenica da su ih počinili mnogi učesnici u raznim geografskim predelima, predstavlja ogromne izazove, specijalno u premošćivanju preovlađujuće nekažnjivosti I u podsticanju odgovornosti.

68. Ulažu se naporu da se uspostavi krivično-pravna odgovornost u Libiji kroz Međunarodni krivični sud I Libijski pravosudni sistem.

69. Savet bezbednosti je u svojoj rezoluciji 1970 (2011) predočio situaciju u Libiji tužiocu Međunarodnog krivičnog suda. Tužiteljka Suda je potvrdila svoje uverenje da zločini počinjeni u 2014. I 2015. godini spadaju pod nadležnost uputa. Ona je, doduše, takođe navela da ograničenja u sredstvima otežavaju kapacitete da se nastave ovi slučajevi.⁹ Visoki komesar podržava obezbeđivanje daljih sredstava Suda kako bi mu bili omogućeno da proširi svoje istrage u slučajeve koji su se odigrali posle 2014. godine I smatra da je to od vitalne važnosti kako bi se razbio ciklus nekažnjavanja u Libiji. Doduše, očevidno je da Sud nije koncipiran tako da bi mogao da se bavi toliko velikim brojem predmeta koji se odnose na zločine prema međunarodnom pravu koji se odigravaju u Libiji, niti će biti u mogućnosti da ih vodi.

70. Dok Vlada snosi primarnu odgovornost za istragu I gonjenje odgovornih za ozbiljna kršenja I zloupotrebe, čini se da pravosudni sistem trenutno nema sredstva I mogućnosti da vodi blagovremene, nezavisne I verodostojne istrage o navodima, niti da progoni odgovorne na način koji je dosledan ljudskim pravima. Izazovi se odnose na zaštitu pravosudnih aktera, žrtvi I svedoka; ograničenja u pravnom okviru I kapacitetima pravosudnog sistema; I, u nekim krugovima, na nedostatak poverenja u sposobnost pravosudnog sistema da sprovedi pravdu nepristrasno, naročito u „političkim slučajevima” koji se odnose na konflikte..

⁹ *Tenth report of the Prosecutor of the International Criminal Court to the Security Council pursuant to Council resolution 1970 (2011)*, 26. oktobar 2015. godine, para. 43.

71. Pod prioritetne aktivnosti spada bavljenje problemom bezbednosnih pretnji pravosuđu, naročito od strane naoružanih grupa, I reforma pravosudne policije (uključujući I sveobuhvatnu proveru u skladu sa standardima pravičnog postupka, I obezbeđivanju odgovarajućeg treninga I opreme) kako bi mogla da pruži efektivnu I nepristrasnu zaštitu pravosudnim akterima I sudskim prostorijama. Da bi osobe bile u mogućnosti da pruže informacije I učestvuju u sudskim postupcima neophodna je snažna zaštita svedoka I žrtvi.

72. Važno je da se obezbedi nastavak reformi Krivičnog zakonika I Zakonika o krivičnom postupku kako bi se zločini propisani međunarodnim zakonom kriminalizovali I u domaćim propisima, I da se naprave odredbe za različite vidove krivične odgovornosti prema odredbama međunarodnog prava (uključujući komandnu odgovornost I odgovornost nadređenih). Osoblje bi moglo dodatno da se obuču u istrazi, krivičnom gonjenju I donošenju odluka o zločinima određenim međunarodnim pravom. Imajući u vidu veliki broj postupaka u 2014. I 2015. godini, trebalo bi takođe da se uspostavi efektivno biranje predmeta I sistema za upravljanje.

73. Mora da se povrati poverenje u sposobnost pravosudnog sistema da sprovodi pravdu. Članovi pravosuđa I drugi pravosudni akteri bi trebalo da budu podvrgnuti daljim proverama u skladu sa standardima pravičnog postupka, sa fokusom na uklanjanje osoba odgovornih za korupciju, predrasude, nesposobnost, ili naređivanje kršenja I zloupotreba ljudskih prava. Generalno, dalje mere bi trebalo da se preduzmu kako bi se obezbedila nezavisnost pravosuđa I istraga; izgradio kapacitet aktera pravosudnog sistema (uključujući I Ministarstvo pravde); jačalo pružanje pravnih usluga; poboljšao javni pristup zakonima; I nadgledao učinak. Trebalo bi da se napravi I potom sprovede plan rada za bavljenjem pravosudnim sektorom.

74. Kako bi kvalitet I efikasnost postupaka bi unapređen, kao I tehnička podrška programima u regionu, Vlada će možda razmotriti stvaranje specijalizovanog pravosudnog sistema koji bi funkcionisao kao deo Libijskih sudova, a kojem bi fokus bio na zločinima prema međunarodnom pravu. Taj sistem bi morao da bude sačinjen od specijalno odobranih sudija, tužioca, istražitelja I advokata. Njegov dizajn bi morao da bude takav da uzima u obzir bezbednosne brige, I s'tim na umu odlučiti o lokaciji istog. Takođe bi trebalo da se razmotri ideja da se inicijalno uvrste u sistem strani savetnici I eksperti kako bi radili u tandemu sa Libijskim službenicima.

75. Biće neophodno da se vodi značajna diskusija kako bi se unapredili napori u tom pogledu. Visoki Komesar dakle podržava sazivanje sastanka na visokom nivou kako bi se spojili Libijski akteri sa međunarodnim partnerima, te kako bi razgovarali o inicijativama za podsticanje odgovornosti za teška kršenja međunarodnog prava ljudskih prava, teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava, I ozbiljne povrede ljudskih prava počinjenih u Libiji, uključujući kršenja koja bi mogla da se smatraju zločinima prema međunarodnom pravu.

76. Pored krivičnih istraga I gonjenja, trebalo bi preduzeti mere kako bi se obnovili durgi mehanizmi tranzicione pravde, uključujući traganje za istinom, reparacije I reforme institucija. Trebalo bi preispitati korake koji se preduzimaju još od 2011. godine (uključujući I zakon o tranzicionoj pravdi, zakon o političkoj I administrativnoj izolaciji I zakone o amnestiji) kako bi se zasigurno utvrdilo da su u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava, I kako bi se adekvatno pokrili događaji iz 2014. I 2015. godine.

77. Visoki Komesar takođe podržava stvaranje lista o osobama koje su odgovorne za planiranje, usmeravanje I izvršavanje dela koja su u suprotnostima sa načelima međunarodnog prava ljudskih prava ili humanitarnog prava, ili dela koja se mogu okarakterisati kao kršenja ljudskih prava po režimu sankcionisama Saveta bezbednosti¹⁰; I

10 Vidi rezoluciju 2213 Saveta bezbednosti (2015), para. 11.

urgira da izrečene sankcije budu praćene rigoroznim proceduralnim garancijama kako bi se obezbedilo poštovanje standarda pravićnog suđenja.

VIII. Ažurirane informacije o tehnićkoj podršci

78. Jedinica za ljudska prava UNSMIL-a, sa podrškom OHCHR-a, je tokom 2015. godine nastavila da savetuje Libijske partnere o standardima mećunarodnog prava ljudskih prava I vladavine prava. UNSMIL/OHCHR su podržali proces Libijskih politićkih dijaloga u pružili tehnićku podršku pri inkluziji provizija ljudskih prava. Tekući proces pružanja tehnićke podrške je proširen I ka zajednićkom Tawergha/Misrate komitetu kako bi se rešili problemi kao što su bezbedan povratak Tawerghana u njihove domove, reparacija, odgovornosti poćinioca, I rekonstrukciji Tawergha.

79. UNSMIL/OHCHR su dali savete Skupština za sastavljanje ustava na temu ljudskih prava, što je ukljućivalo držanje radionice u Źenevi sa brojem ćlanova Skupštine tokom februara 2015. godine. U Novembru 2015. godine je organizovan sastanak za naćelnike uprava Libijskih rehabilitacionih I popravnih ustanova, ćiji je ishod bio usvajanje novog kodeksa etike I ponašanja za služenike takvih institucija. UNSMIL/OHCHR su doprineli u segmentu nadgledanja ljudskih prava I standarda izveštavanja tokom radionice u Tunisu za osoblje Nacionalnog saveta za graćanske slobode kao I organizacije civilnog društva, organizovanu od strane pratnerskih organizacija. U agvustu 2015. godine, UNSMIL/OHCHR su sazvali sastanak Libijskih organizacija civilnog društva kako bi izvukli lekcije iz iskustava u polju izgradnje mira.

80. Oćekuje se da će po uspostavljanju Vlade nacionalnog jedinstva Ujedinjene nacije biti u mogućnosti da pojaćaju napore u svojim aktivnostima vezanim za izgradnju kapaciteta.

IX. Preporuke

81. Prepoznajući hitnu potrebu da se privedu kraju rasprostranjena kršenja ljudskih prava u Libiji, I da se stvore uslovi za ućivanje pravde I ustanovi odgovornost, Visoki Komesar apeluje na sve strane koje su ućestvovala u konfliktima, da bez odlaganja obustave sve obraćune I podrže uspostavljanje Vlade nacionalnog jedinstva, I da se okrenu ka stvaranju države koja poštuje ljudska prava I vladavinu zakona.

82. Prema tome, Visoki Komesar predlaže da sve strane koje su ućestvovala u konfliktima:

- (a) Smesta obustave sva kršenja mećunarodnih prava ljudskih prava I mećunarodnog humanitarnog prava I kršenja ljudskih prava, ukljućujući kršenja koja bi mogla da se smatraju zloćinima prema mećunarodnom pravu;
- (b) Izjave da se takvi prekršaji neće tolerisati I uklone sa aktivne dućnosti oni na koje se sumnja da su poćinili takva dela dok ćekaju na istragu;

83. Visoki Komesar predlaže Libijskoj Vladi da:

- (a) Obezbedi svim ljudima na prostoru Libije kojima su povrećena prava pristup efektivnom pravnom leku;
- (b) Osigura brze, temeljne, I efektivne istrage, koje će sprovoćiti nezavisna I nepristrasna tela, o svim navoćdima o kršenjima I zlostavljanjima, I da se odgovorni pozovu na odgovornost;

(c) Se smesta pozabavi rešavanjem problema proliferacije oružanih grupa, što bi podrazumevalo uspostavljanje programa razoružanja, demobilizacije I reintegracije;

(d) Nastavi aktivnosti okrenute ka izgradnji države što je pre moguće, sa specijalnim fokusom na izgradnji inkluzivnih institucija, efektivnih agencija za sprovođenje pravde, nezavisnog I nepristrasnog pravosudnog sektora, I ujedinjenih oružanih snaga koje funkcionišu pod civilnim nadzorom;

(e) Uspostavi svobuhvatni program za proveru zaposlenih koji bi bio u saglasnosti sa procesnim standardima I da prekinu I onomoguće regrutaciju osoba za koje postoji osnovana sumnja da su učestvovali u kršenju međunarodnog prava ljudskih prava ili humanitarnog prava, ili kršili ljudska prava u državnu službu – uključujući oružane snage, organe pravde I pravosudni sektor;

(f) Reši situaciju ljudi lišenih slobode usled konflikata, tako što će između ostalog obezbediti da sve pritvorske I zatvorske ustanove budu pod kontrolom države, I da se svi slučajevi ljudi lišenih slobode preispitaju I da se potom te osobe ili osude ili oslobode u skladu sa provizijama međunarodnih standarda;

(g) Obezbedi adekvatan tretman svih osoba lišenih slobode, tako što će između ostalog eliminisati sve vidove torture I lošeg postupanja, uključujući seksualno nasilje; mora da se obezbedi pristup medicinskom tretmanu, dovoljnoj količini hrane I vode. Zatvorenici bi trebalo da imaju pristup pravnom savetovanju I sudovima kako bi mogli da potražuju pravni pregled, kao I svojim porodicama I drugim relevantnim osobama. Međunarodne I nacionalne nadzorne institucije bi trebalo da imaju regularan, neometan pristup, bez potrebe za najavljuvanjem, svim zatvorskim I pritvorskim institucijama;

(h) Podržava nezavisnost Nacionalnog saveta za građanske slobode I ljudska prava, I osigura njenu sposobnost da bezbedno operiše u skladu sa međunarodnim pravima;

(i) Poštuje I promoviše ulogu građanskog društva, tako što će između ostalog obezbeđivati zaštitu boraca za ljudska prava I novinara;

(j) Se pod hitno pozabavi pitanjem izbeglica I obezbedi da sve osobe, nezavisno od njihovog status, budu u mogućnosti da uživaju ljudska prava, tako što će između ostalog usvojiti I sprovesti efektivnu proceduru za utvrđivanje statusa izbeglica I sprovesti sankcije alternativne zatvaranju izbeglica, I preduzimati efektivnu akciju u borbi protiv trgovine ljudima;

(k) Olakša dobrovoljni povratak osoba koje su trenutno interno raseljene, uključujući I članove Tawerghan zajednice, na bezbednan I dostojanstven način;

(l) Obezbedi poštovanje prava dece, kroz, između ostalog, suzbijanje regrutovanja I upotrebe dece od strane grupa odanih ID-u, I ispravljanju nedostataka u uživanju dečijih prava, uključujući pravo na obrazovanje;

(m) Preduzme efektivne mere u svrhu eliminisanja seksualnog I rodnog nasilja, kroz implementaciju rodno-osetljivih mehanizama zaštite I izveštavanja, I pružanjem usluga rehabilitacije, kao I obezbeđivanjem pristupa pravdi svim žrtvama;

(n) Razmotri budžetske sporazume koji ograničavaju sredstava za programe koji se odnose na ekonomska I socijalna prava (kao što su hrana, obrazovanje I zdravstvo), I smesta preduzme korake ka otklanjanju štete nanešene objektima I da ojača sisteme reagovanja u hitnim situacijama, kroz, između ostalog, koordinisanu međunarodnu pomoć;

(o) U odnosu na dalje mere odgovornosti krivičnog pravosuđa:

- (i) Pružiti punu saradnju I podršku Međunarodnom krivičnom sudu tako što će pomagati u istragama I delati u skladu sa odlukama tog suda;
  - (ii) Razmotriti uspostavljanje specijalizovanog pravosudnog sektora unutar Libijskog pravosuđa koji bi bio specifično fokusiran na zločine prema međunarodnom pravu, podržano od strane specijalno imenovanih sudija, tužioca, istražitelja I advokata, sa mogućnošću da se barem u početku u proces uključe strani savetnici I eksperti koji bi radili u tandemu sa Libijskim službenicima;
- (p) U vezi sa pravosudnim sektorom:
- (i) Hitno obezbede zaštitu za sudije, tužioce I drugo osoblje pravosudnog sistema I sudova;
  - (ii) Uspostavi efektivan program zaštite svedoka;
  - (iii) Dati prioritet reformi Krivičnog zakonika I Zakonika o krivičnom postupku kako bi obuhvatili kršenja međunarodnog prava ljudskih prava I humanitarnog prava, kao I zločine prema međunarodnom pravu, I obezbedili ujednačenost procedure sa međunarodnim standardima ljudskih prava;
  - (iv) Uvede sistem za proveru pripadnika pravosudne policije, pravosuđa I drugih aktera pravosudnog sistema u skladu sa standardima procesa za uklanjanje I prevenciju regrutacije osoba za koje postoji osnovana sumnja da su učestvovali u kršenjima ljudskih prava, ili su odgovorni za korupciju, predrasude ili nesposobnost;
  - (v) Osmisli I sprovede akcioni plan za ojačavanje pravosuđa;
- (q) Pregleda mere tranzicione pravde uvedene nakon 2011. godine sa ciljem obezbeđivanja poštovanja međunarodnih standarda ljudskih prava, kao I da na odgovarajuć način pokrije događaje iz 2014. I 2015. godine. Buduće inicijative u polju tranzicione pravde bi trebalo da budu zasnovane na iskrenim I inkluzivnim nacionalnim konsultacijama, sa specijalnim osvrtom na zajednice žrtava.

84. Visoki Komesar predlaže međunarodnoj zajednici da:

- (a) Podrži Međunarodni krivični sud, najpre tako što će pružiti Kancelariji tužioca sva sredstva neophodna za sprovođenje istrage I krivično gonjenje osoba odgovornih za navodne zločine prema međunarodnom pravu počinjene u Libiji od 2014. godine;
- (b) Pruži podršku u osnaživanju kapaciteta kako pravnog tako I srodnih sektora, I pruži podršku mehanizmima tranzicione pravde koji su u skladu sa međunarodnim standardima;
- (c) U saradnji sa Libijskim vlastima podrži sazivanje sastanka na visokom nivou koji bi okupio Libijske učesnike I međunarodne partnere u diskusiji o inicijativama za povećanje odgovornosti u Libiji;
- (d) Daju prioritet programima demobilizacije, razoružanja I reintegracije članova oružanih grupa koji bi se sprovodili u skladu sa standardima međunarodnih ljudskih prava;
- (e) Apply stringent screening procedures to recipients of technical assistance or other persons involved in peacekeeping or military exchanges or training programmes;

(f) Ensure protection of and practical assistance to Libyan human rights defenders (including by facilitating emergency visas, temporary shelter and relocation where necessary), and consider the establishment of a fund to support human rights defenders at risk;

(g) Ensure respect for the principle of non-refoulement, and provide protection, in accordance with international law, for those with a well-founded fear of persecution.

85. The High Commissioner recommends that the Human Rights Council:

(a) Continue to monitor developments in Libya and, to that end, to consider the establishment of a mandate of independent expert on Libya, to report to the Council on progress made towards accountability and on the situation of human rights;

(b) Encourage relevant special procedure mandate holders to make visits to Libya when feasible;

(c) Share a copy of the present report with the General Assembly and the Security Council for deliberation.

86. The High Commissioner recommends that the Security Council:

(a) Take action with respect to listing individuals responsible for violations or abuses under the current sanctions regime of the Security Council, while ensuring that any sanctions imposed are accompanied by rigorous procedural safeguards that guarantee minimum standards of due process;

(b) Increase the capacity of the Human Rights Division of UNSMIL to carry out monitoring and capacity-building activities, and mandate UNSMIL to undertake appropriate follow-up to the findings and recommendations contained in the present report.
